

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра фінансів
(найменування кафедри)

РЕФЕРАТ
кваліфікаційної роботи
на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»

(шифр та найменування спеціальності)

за магістерською програмою професійного спрямування

Державні та муніципальні фінанси

(назва магістерської програми)

на тему: **«Податок на доходи фізичних осіб: бюджетна та регулююча
роль»**

(назва теми)

Виконавець:

студент ЦЗФН факультету

Черногор Сергій Віталійович

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., доцент

(науковий ступінь, вчене звання)

Волохова Ірина Семенівна

(прізвище, ім'я, по батькові)

_____
/підпис/

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми У сучасних умовах розвитку економіки України, особливо у її кризовому стані, важливе місце займає державне регулювання фінансово-господарської діяльності фізичних осіб - суб'єктів підприємницької діяльності, а також накопичень громадян. Оподаткування доходів фізичних осіб є складовою частиною фінансового механізму держави. У результаті перерозподілу доходів фізичних осіб, з одного боку, реалізується економічна доктрина щодо вирівнювання добробуту різних верств населення, а з іншого - формується фінансова база існування держави. Так, податок на доходи фізичних осіб є одним із елементів наповнення, наперед усім, місцевих бюджетів України. Частково він надходить і до Державного бюджету України.

Одним із вагомих важелів регулювання перерозподілу між державою та населенням фінансових ресурсів є податок на доходи фізичних осіб, єдиний податок та інші податки, які входять до складу податкової системи України.

В будь-якій державі громадяни зобов'язані віддавати частину своїх зароблених та інших доходів на загальнодержавні потреби. Досконалість форм та методів збирання цих фінансових ресурсів свідчить про рівень розвитку держави. Проте не слід забувати, що податки є й дуже небезпечною зброєю в розпорядженні державної влади. Без наукової концепції податкової політики вони можуть перетворитися на гальмо економічного розвитку будь-якої країни. Тому досить важливим є проведення розумної, досконалої та ефективної податкової політики в країні.

В Україні на етапі економічної кризи доцільно використовувати механізм оподаткування задля стимулювання розвитку виробництва, збільшення ВВП, стимулювання ділової активності фізичних осіб, збільшення рівня їхнього добробуту. Наразі головне завдання для податкової системи України - реформувати систему оподаткування доходів громадян, що повністю відповідає сучасним економічним відносинам.

Система оподаткування доходів населення потребує удосконалення і пересмотру ставок податків (податкового навантаження). Вона повинна, на ряду з іншими економічними важелями, попереджати виникнення прихованих доходів у фізичних осіб, звести нанівець обсяги нелегальної праці та нелегального грошового потоку.

Необхідність вдосконалення оподаткування доходів фізичних осіб в Україні та його подальше реформування розглядалося в працях українських учених: В. Андрущенко, В. Базилевича, І. Волохової, А. Даниленка, О. Данілова, А. Крисоватого, І. Луніної, І. Лютого, В. Мельника, Ц. Огоня, В. Опаріна, Г. П'ятаченка, В. Тропіної, В. Федосова, І. Чугунова та ін.

Теоретичні основи та принципи оподаткування знайшли своє відображення в працях науковців минулого часу: А. Сміта, Д. Рікардо, П. Самуельсона, В. Нордхауза, Д. Боголепова, Б. Бурмістрова, І. Кулішера, Г. Марьяхіна, Ф. Менькова, І. Озерова, М. Покровського, Е. Селігмана, І. Янжулата ітн.

Мета дослідження Метою кваліфікаційної роботи магістра є розкриття теоретико-методичних, організаційних засад та механізму оподаткування доходів фізичних осіб.

Завдання дослідження:

- виявити економічну сутність, природу та функції системи оподаткування доходів фізичних осіб;
- визначити роль і місце податку з доходів фізичних осіб як важливого інструменту державного регулювання економіки;
- виокремити етапи розвитку вітчизняної системи оподаткування доходів фізичних осіб;
- визначити методичні засади податкового регулювання доходів фізичних осіб;
- дослідити механізм оподаткування доходів фізичних осіб;
- розкрити механізм планування показників доходів загального фонду місцевих бюджетів з податку на доходи фізичних осіб;
- провести аналіз надходжень з податку на доходи фізичних осіб, єдиного податку до бюджетів всіх рівнів;
- визначити підходи до перебудови системи надання податкових соціальних пільг;
- узагальнити зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб;
- розкрити напрями адаптації вітчизняної системи оподаткування доходів фізичних осіб в контексті міжнародної інтеграції;
- визначити шляхи та напрями удосконалення оподаткування доходів фізичних осіб.

Об'єкт дослідження система оподаткування доходів фізичних осіб.

Предмет дослідження теоретичні та практичні аспекти функціонування системи оподаткування доходів фізичних осіб.

Методи дослідження Структурний та системний методи використано під час розкриття сутності, економічної природи та функцій системи оподаткування доходів фізичних осіб. За допомогою порівняльного та факторного методів було узагальнено зарубіжний досвід оподаткування доходів фізичних осіб. На підставі економіко-математичних методів розкрито механізм

планування показників доходів загального фонду місцевих бюджетів з податку на доходи фізичних осіб. Історичний та логічний підходи використано при визначенні етапів розвитку системи оподаткування доходів фізичних осіб в Україні, необхідності інституційних змін системи податкового обліку надходжень з податку на доходи фізичних осіб.

Інформаційна база дослідження Інформаційну базу дослідження становили законодавчі та нормативно-правові акти з питань оподаткування доходів фізичних осіб, статистичні та аналітичні матеріали Міністерства фінансів України, Державної фіскальної служби України, Державного комітету статистики України, а також монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (70 найменувань) та 2-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 110 сторінок. Основний зміст викладено на 86 сторінках. Робота містить 6 таблиць, 23 рисунків.

Публікації. Результати дослідження були апробовані на Студентській науково-практичній конференції «Фінансові аспекти розвитку держави, регіонів та суб'єктів господарювання: сучасний стан та перспективи», проведеної 20-14 листопада 2017 року. Доповідь здійснена на тему: «Податок на доходи фізичних осіб: бюджетна та регулююча роль».

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі «ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ» розглянута соціально – економічна сутність оподаткування доходів фізичних осіб. Розкрито чинний механізм стягнення податку на доходи фізичних осіб в Україні. Розглянута організація оподаткування доходів фізичних осіб – підприємців в Україні.

У другому розділі «ПРАГМАТИКА ОПОДАТКУВАННЯ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ» Досліджено фіскальне значення оподаткування доходів фізичних осіб в Україні. Проаналізована Роль податку на доходи фізичних осіб у бюджеті міста Одеси. Розкриті проблеми оподаткування доходів фізичних осіб – підприємців.

У третьому розділі «ШЛЯХИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ОПОДАТКУВАННЯ ФІЗИЧНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ» розглянута оптимізація оподаткування доходів населення на підставі вивчення зарубіжного досвіду оподаткування фізичних осіб. Розроблені перспективи вдосконалення механізму оподаткування доходів фізичних осіб в Україні.

ВИСНОВКИ

В умовах ринкової економіки перед податковою системою постають пріоритети забезпечення достатнього обсягу податкових надходжень до бюджетів усіх рівнів та гарантій громадянам достатнього життєвого рівня. На

сучасному етапі податок з доходів фізичних осіб представляє собою обов'язковий нецільовий платіж фізичної особи до місцевих та Державного бюджету для фінансування видатків. Оподатковуваним доходом повинен бути сукупний доход, скоригований на суму податкових вилучень та зменшений на суму економічно обгрунтованої соціальної пільги та інших пільг.

Всебічний вплив на соціально-економічний розвиток відбуватиметься за умови виваженого вибору елементів податкового регулювання. Встановлення, застосування або зміна певного податкового важеля, їх скоординована дія в потрібних напрямках перетворює наявну сукупність податкового інструментарію на результативний механізм оподаткування доходів фізичних осіб.

В ринкових умовах механізм оподаткування доходів фізичних осіб представляє собою сукупність податкових важелів прямого та опосередкованого впливу на процес вилучення частини доходів до бюджету, а також елементів податкового регулювання особистих доходів. Його складовими є механізми оподаткування кожного виду доходів, справляння податків які передбачено законодавством.

На обсяг податкових надходжень від оподаткування особистих доходів впливають:

по-перше, фактори, що закладені безпосередньо в механізмі оподаткування доходів фізичних осіб, зокрема: об'єкт оподаткування, податкові ставки, пільги, порядок розрахунку та інші;

по-друге, значний вплив спричиняють об'єктивні фактори ринкового економічного середовища, головними з яких є: величина доходів населення, середня заробітна плата, мінімальна заробітна плата, чисельність працюючих, на яку, в свою чергу, впливає низка чинників, таких як, рівень безробіття, трудової міграції тощо.

Динамічне зростання надходжень ПДФО і високий рівень виконання планових показників забезпечується, головним чином, податком із заробітної плати. Це зумовлено значним переважанням її частки у структурі об'єкту оподаткування ПДФО, а також більш суворим контролем і, відповідно, найвищим рівнем сплати. Це відбувається завдяки утриманню податку у джерела одержання доходу працюючим.

Роль податку з інших доходів в наповненні місцевих та Державного бюджету України залишається другорядною.

Фіскальний потенціал оподаткування доходів фізичних осіб - це комплекс правових, організаційних та економічних заходів щодо повного використання наявних і прихованих можливостей стягнення податків з особистих доходів та нарощування податкових надходжень з усіх джерел доходів фізичних осіб для наповнення бюджетів всіх рівнів.

З метою підвищення ефективності податкового планування, доцільно доповнити аналітичний інструментарій показниками фіскального потенціалу, що дозволить проводити більш повний і якісний контроль, а також вчасно вносити корективи в чинний порядок оподаткування. Під регулюючим потенціалом оподаткування особистих доходів слід розуміти здатність впливати на рівень життя громадян шляхом застосування неоподаткованого мінімуму (соціальної пільги) та прогресивного оподаткування, що забезпечить, з одного боку, зниження податкового навантаження на малозабезпечені верстви населення, а з іншого - його поступове підвищення для заможних громадян.

Чинний порядок надання податкової соціальної пільги суперечить податковому законодавству, а також призводить до вагомих бюджетних втрат. Тому регулюючі можливості особистого прибуткового оподаткування використовуються частково. Вдосконалення особистого прибуткового оподаткування повинно відбуватися на основі впровадження комбінованих технологій справляння податку з доходів фізичних осіб: кожен вид доходів фізичних осіб повинен мати свій результативний механізм оподаткування, який має максимально враховувати специфіку їх отримання, вагомість для платника та трудомісткість адміністрування з боку працівників державної фіскальної служби.

Обґрунтовано необхідність відновлення ролі і економічного призначення неоподаткованого мінімуму доходів громадян. Його застосування дозволить зменшити базу оподаткування кожного платника та знизити податкове навантаження на фізичних осіб.

При обчисленні неоподаткованого мінімуму необхідно застосовувати міжнародні норми, а саме метод мінімального споживчого бюджету. Для зниження податкового навантаження на соціально незахищених громадян та осіб, що мають заслуги перед державою, необхідно застосовувати пільги по зменшенню сукупного оподаткованого доходу, пов'язавши його до неоподаткованого мінімуму доходів фізичних осіб.

Отже, на основі проведеного аналізу можемо зробити висновок про значну фіскальну роль ПДФО та нагальну проблему сучасної системи оподаткування доходів фізичних осіб в частині переважаючого впливу вбудованих детермінантів податку на доходи фізичних осіб переважно на фіскальний потенціал даного податку з нівелюванням значного регулюючого потенціалу. Для вирішення даного питання пропонуємо акцентувати увагу саме на вбудованих детермінантах ПДФО. По-перше, стосовно об'єкту оподаткування – вирішити питання доцільності оподаткування пенсійних виплат; по-друге, стосовно ставки оподаткування – запровадити диференційовану систему ставок для окремих груп доходів; по-третє, стосовно податкової соціальної пільги – внести зміни до методики її розрахунку шляхом щорічного коригування прожиткового мінімуму з урахуванням інфляційного

фактору, а також запровадити надання податкової соціальної пільги у повному обсязі за критерієм «податкової платоспроможності» фізичної особи.

В світовій практиці оподаткування доходів населення широко застосовується два дієвих інструменти податкового регулювання. Один із інструментів передбачає певні вирахування з бази оподаткування, розмір яких не залежить від витрат платника податків, а другий – безпосередньо пов'язаний з розміром понесених фактичних витрат. В Україні такі інструменти представлені податковою соціальною пільгою та податковою знижкою.

Економіка кожної держави має свої особливості, які варто враховувати при побудові ефективної податкової системи. Зазвичай, держави з високим рівнем розвитку економіки при оподаткуванні доходів громадян вирішують завдання, які не є ключовими для українського суспільства. Це пов'язано з тим, що рівень розвитку нашої економіки значно нижчий від розвитку розвинених країн, проте, спираючись на їхній досвід, можна вмонтувати певні світові здобутки в українську систему оподаткування. Потрібна активізація державної політики високих доходів громадян, насамперед – для економічного активного населення, що забезпечує процес генерації первинних доходів як об'єкта оподаткування (доходи громадян різних категорій економічно активної частини населення).

АНОТАЦІЯ

Черногор С.В., «Податок на доходи фізичних осіб: бюджетна та регулююча роль»,
(прізвище та ініціали студента) (назва кваліфікаційної роботи)

кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра
зі спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та страхування»
за магістерською програмою «Державні та муніципальні фінанси»,
Одеський національний економічний університет
м. Одеса, 2017 рік

Кваліфікаційна робота магістра складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – система оподаткування доходів фізичних осіб.

У роботі розглядаються теоретичні аспекти оподаткування доходів фізичних осіб. Досліджена соціально – економічна сутність оподаткування доходів фізичних осіб. Розглянуто механізм стягнення податку на доходи фізичних осіб та організація оподаткування доходів фізичних осіб – підприємців в Україні.

Проаналізовано фіскальне значення оподаткування доходів фізичних осіб в Україні. Визначена роль податку на доходи фізичних осіб у бюджеті міста Одеси. Розкриті проблеми оподаткування доходів фізичних осіб – підприємців.

Запропоновано, на підставі вивчення зарубіжного досвіду, шляхи оптимізації оподаткування доходів населення України. Розкриті перспективи вдосконалення механізму оподаткування доходів фізичних осіб.

Ключові слова: податки, доходи фізичних осіб, заробітна плата, дохід, що оподатковується, податок на доходи фізичних осіб, доходи бюджету.

ANNOTATION

Chernogor S.V., «A tax is on the profits of physical persons: budgetary and regulative role»,
(students surname and initials) (work title)

thesis for Master degree in specialty «Finances, banking and insurance »
under the program «State and municipal finances»,
Odessa National Economic University
Odessa, 2017

This thesis consists of three chapters. Object of study system of taxation of profits of physical persons.

Diploma thesis deals with theoretical aspects of taxation of profits of physical persons. Investigational socially is economic essence of taxation of profits of physical persons. It is considered mechanism of tax collection on the profits of physical persons and organization of taxation of profits of physical persons – businessmen in Ukraine.

The fiscal value of taxation of profits of physical persons is analysed in Ukraine. A certain role of tax is on the profits of physical persons in the budget of city of Odesa. Exposed problems of taxation of profits of physical persons – businessmen.

It is offered, on the basis of study of foreign experience, ways of optimization of taxation of profits of population of Ukraine. Exposed prospects of perfection of mechanism of taxation of profits of physical persons.

Keywords: taxes, profits of physical persons, salary, profit, what is imposed a tax, tax on the profits of physical persons, profits of budget.